

Dnro 7725/93/22

28.9.2022

Eduskunta, lakivaliokunta
lav@eduskunta.fi

Hallituksen esitys eduskunnalle (HE 143/2022) lähestymiskiellon tehostamista koskevaksi lainsäädännöksi

Lakivaliokunta on pyytänyt tietosuojavaltuutetun toimistolta kirjallista asiantuntijalausuntoa hallituksen esityksestä lähestymiskiellon tehostamista koskevaksi lainsäädännöksi.

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi lähestymiskiellosta annettua lakia, rikoslakia, esitutkintalakia, oikeudenkäynnistä rikosasioissa annettua lakia, oikeusapulakia, tuomioistuinnmaksulakia, henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa annettua lakia ja henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annettua lakia.

Esityksessä ehdotetaan lähestymiskiellon sähköisen valvonnan toteuttamista niin, että lähestymiskiellon tekniseen valvontaan käytettäisiin Rikosseuraamuslaitoksen nykyistä sähköistä valvontajärjestelmää. Tieto lähestymiskiellon rikkomisesta välitettäisiin Rikosseuraamuslaitoksesta Häätäkeskuslaitokselle, joka välittäisi tehtävän poliisille. Sähköisesti valvotun lähestymiskiellon noudattamisen valvonnasta vastaisi poliisi.

Tietosuojavaltuutetun toimiston näkökulmasta ensisijaisia ovat esitykseen sisältyvät henkilötietojen käsittelyä koskeviin säännöksiin esitetyt muutokset. Sähköinen valvonta, mukaan lukien siihen liittyvä sijaintitietojen käsittely, rajoittaisi valvottavan henkilön yksityiselämän suojaa. Hallituksen esityksessä (alkaen sivulta 68) on yksityiskohtaisesti selostettu niitä edellytyksiä, joita on noudatettava henkilötietojen käsittelystä säädettyäessä, joten niitä ei ole tarkoituksenmukaista toistaa tässä lausunnossa.

Lähestymiskiellon määrittämisessä ja sen sähköisessä valvonnassa on kyse sellaisesta rikoksen tai sen uhan ennalta estämisestä, johon liittyvään henkilötietojen käsittelyyn sovelletaan yleislakina lakia henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä (1054/2018, rikosasioiden tietosuojalaki).

Esitystä on lausuntopalautteen perusteella täydennetty lisäämällä henkilötietojen käsittelyä koskevia säännöksiä Rikosseuraamuslaitoksessa annettuun lakiin (1301/2021) ja henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annettuun lakiin (616/2019, poliisin henkilötietolaki). Tietosuojavaltuutetun toimistolla ei ole ollut mahdollisuutta arvioida lausuntokierroksen jälkeen lisättyjä säännösehdotuksia ennen esityksen antamista eduskunnalle. Jäljempänä on käsitelty vain niitä säännösehdotuksia, joihin tietosuojavaltuutetun toimistolla on huomioita.

Henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa annettuun lakiin ehdotetut muutokset

5 § Yksilöintitiedot

Pykälän 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että, käsiteltävät yksilöintitiedot voisivat olla lähtökohtaisesti samat kuin vankien ja tutkintavankien osalta, joskaan säännöksen yksityiskohtaisten perustelujen mukaan tuntomerkkitietoja ei valvonnan sähköisestä luonteesta johtuen olisi yleensä tarpeen käsitellä.

Ehdotetussa muodossa 5 §:ssä säädettäisiin käsiteltävistä henkilötiedoista, jotka koskisivat selkeästi eri käyttötarkoituksia ja säännöksestä saisi käsityksen, että lähestymiskielloon määrätyn henkilön osalta voitaisiin käsitellä myös tuntomerkkitietoja. Myös muiden 5 §:ssä lueteltujen tietojen tarpeellisuus nimenomaan lähestymiskiellon valvonnan edellyttäisi vähintäänkin tarkempia perusteluja. Tietosuojan näkökulmasta perusteltua voisi olla rajata tietyt henkilötiedot niiden tietojen ulkopuolelle, joita saa käsitellä lähestymiskiellon valvontatarkoituksessa.

Teknisen valvonnan tarkoituksessa käsiteltävistä henkilötiedoista olisi tarkoituksenmukaista säätää erillisessä pykälässä. Tältä osin pyydetään huomioimaan jäljempänä olevat 8 §:n osalta lausutut huomiot.

8 § Tietojen käsittely vankeusrangaistuksen täytäntöönpanon ja tutkintavankeuden toimeenpanon tehtävissä

Pykälän ensimmäiseen momenttiin ehdotetaan lisättäväksi, että Rikosseuraamuslaitos saisi käsitellä tässä pykälässä mainittujen käyttötarkoitusten lisäksi henkilötietoja lähestymiskiellon teknistä valvontaa varten. Pykälän otsikkoa ehdotetaan muutettavaksi vastaavasti.

Voimassa olevassa laissa 8 §:n perusteella käsitellään laitospäästymisen ylläpitämistä sekä vankien ja tutkintavankien valvontaa ja toimintaan osallistumista koskevia tietoja. Pykälän ensimmäiseen momenttiin sisältyy yhdeksän kohtainen luettelo käsiteltävistä tiedoista.

Hallituksen esityksen 8 §:ää koskevasta yksityiskohtaisista perusteluista (sivu 62) tekstin välistä puuttuu ilmeisesti yksi tai useampi lause, jossa kerrotaan mikä tai mitkä tiedot tulisivat sovellettavaksi lähestymiskiellon valvonnan osalta. Perusteluissa todetaan kuitenkin, että momentissa luetellut tietoryhmät eivät muiden kohtien osalta tulisi sovellettaviksi lähestymiskiellon teknisen valvonnan osalta.

Esitetyn muutoksen mukaan 8 §:ssä säädettäisiin henkilötietojen käsittelystä, joka koskisi selkeästi eri käyttötarkoituksia ja säännöksestä saisi käsityksen, että lähestymiskiellon teknisen valvonnan tarkoituksessa voitaisiin käsitellä kaikkia yhdeksää pykälässä mainittua tietoluokkaa, vaikka 8 §:n 1 momentissa luetelluista tiedoista suurin osa ei tulisi sovellettavaksi lähestymiskiellon teknisen valvonnan osalta.

Lain 5 ja 8 pykälään ehdotetut muutokset eivät olisi perustuslain vaatimusten ja perustuslakivaliokunnan sekä hallintovaliokunnan linjausten edellyttämällä tavalla tarkkarajaisia ja täsmällisiä, koska selkeästi eri käyttötarkoituksia varten käsiteltävistä tiedoista ehdotetaan säädettäväksi samassa säännöksessä.

Lähestymiskiellon teknistä valvontaa koskeva henkilötietojen käsittely olisi tarkoituksenmukaista erottaa omaksi pykäläkseen.

Lain 8 §:n yksityiskohtaisissa perusteluissa (s. 62) tietojen käsittely ehdotetaan rajattavaksi välttämättömiin tietoihin sen korostamiseksi, että rekisteröidyn yksityiselämää ei tule rajoittaa enempää kuin on välttämätöntä teknisen valvonnan toimeenpanon ja sääntelyn tavoitteen kannalta, eli lähestymiskiellolla suojattavan turvallisuuden varmistamiseksi. Tietosuojan näkökulmasta tätä ehdotusta on pidettävä tärkeänä ja perusteltuna, kuten myös 13 a §:ssä tarkoitettujen sijaintitietojen käsittelyn rajoittamista vain välttämättömään.

20 §:n Tietojen luovuttaminen poliisille ja Hätäkeskuslaitokselle.

Pykälään esitetään lisättäväksi kaksi uutta momenttia, joilla huomioitaisiin tarve luovuttaa lähestymiskiellon tekniseen valvontaan liittyviä tietoja Hätäkeskuslaitokselle ja poliisille. Ehdotetun uuden 3 momentin mukaan Rikosseuraamuslaitos voisi salassapitosäännösten estämättä pyynnöstä ja myös oma-aloitteisesti luovuttaa Hätäkeskuslaitokselle ja poliisille tiedon lähestymiskiellon rikkomisesta sekä teknisesti valvottuun lähestymiskielloon määrätyn ja lähestymiskiellolla suojattavan sijaintitiedon. Tiedot voitaisiin luovuttaa momentin mukaisesti rikoksen ennalta estämistä ja poliisin valvonta-tehtävän suorittamista varten.

Ehdotetussa uudessa 4 momentissa säädettäisiin Rikosseuraamuslaitoksen oikeudesta salassapitosäännösten estämättä luovuttaa pyynnöstä ja myös oma-aloitteisesti poliisille esitutkintatarkoitukseen lähestymiskiellon teknisen valvonnan yhteydessä saadut sijaintitiedot ja muut teknisesti valvottuun lähestymiskielloon määrättyä ja lähestymiskiellolla suojattavaa koskevat tiedot. Kyse voisi olla lähestymiskiellon rikkomista koskevan rikosepäilyn selvittämisestä tai myös muun rikosepäilyn, erityisesti henkeen ja terveyteen kohdistuvan rikosepäilyn selvittämisestä. Sijaintitietojen luovuttamisesta päättäisi rekisterinpitäjä tai sen määräämä Rikosseuraamuslaitoksen virkamies.

Käytännössä Rikosseuraamuslaitoksen keskusvalvomo saisi hälytyksen valvontajärjestelmästä ja tekisi sen saatuaan ilmoituksen Hätäkeskuslaitokselle. Hätäkeskuslaitoksen välittämien tietojen perusteella poliisi arvioisi, mihin toimenpiteisiin sen olisi tarpeen ryhtyä hälytyksen johdosta, mukaan lukien kiireellisyyden arviointi.

Lain 20 §:n 3 ja 4 momentin osalta on tarkoituksenmukaista, että poliisi voisi pyynnöstä saada esitutkintaa ja rikosten ennalta ehkäisemistä ja paljastamista varten välttämättömät tiedot Rikosseuraamuslaitokselta. Esityksen 20 §:n perusteluissa todetaan, että Rikosseuraamuslaitoksen itse suorittama sijaintitietojen käsittely olisi yleensä hyvin rajallista, koska siihen ei liittyisi tietojen arviointia tiedon luovutushetkellä. Esitetyn säännöksen osalta nousee tästä syystä esille kysymys siitä, kuinka Rikosseuraamuslaitoksen virkamies voi oma-aloitteisen luovutuksen osalta tehdä päätöksen tietojen luovuttamisesta ja arvioida sitä, mitkä tiedot ovat välttämättömiä henkilötietoja esitutkintaa ja rikosten ennalta ehkäisemistä ja paljastamista varten.

Lain 20 §:n 3 momentin yksityiskohtaisissa perusteluissa todetaan, että myös lähestymiskiellolla suojattavalla voisi olla omalla suostumuksellaan valvontalaitteet, jolloin myös suojattavan sijainnista voitaisiin kerätä tietoja. Jos sähköiseen valvontaan määrätty menisi alueelle, joka kuuluu lähestymiskiellon piiriin, kiellolla suojattavan laitteen paikannustieto antaisi samalla tiedon myös siitä, miten kiireellisestä tilanteesta on kyse.

Suostumusten käsittelyä ei ole esityksessä selvitetty mm. siltä osin mikä viranomaisen suostumuksen pyytäisi, miten suostumus dokumentoitaisiin, mihin suostumus rekisteröitäisiin, mikä olisi suostumuksen voimassaoloaika ja miten se mahdollisesti peruutettaisiin.

Henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annettuun lakiin ehdotetut muutokset

6 § Tutkinta- ja valvontatehtävissä käsiteltävien henkilötietojen sisältö

Lain 6 pykälän 1 momenttiin esitetään lisättäväksi 5 kohta, jonka mukaan poliisi saisi käsitellä lähestymiskiellosta annetussa laissa (898/1998) tarkoitettua lähestymiskielloa ja yksityis-oikeuden alalla määrättyjen suojelutoimenpiteiden vastavuoroisesta tunnistamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen soveltamisesta annetussa laissa (227/2015) tarkoitettua suojelutoimenpidettä koskevat tiedot, mukaan lukien lähestymiskiellosta annetun lain 15 b §:ssä tarkoitettua lähestymiskiellon teknisen valvonnan yhteydessä saadut sijaintitiedot.

Lain 6 §:n 1 momentissa täsmennetään henkilötiedot, joita poliisi saa käsitellä 5 §:ssä tarkoitettuun käyttötarkoitukseen, eli henkilötietojen käsittelyyn tutkinta- ja valvontatehtävissä.

Lähestymiskiellon valvontaan sisältyvä henkilötietojen käsittely liittyy välittömästi poliisin henkilötietolain 5 §:n 2 momentin tarkoittamalla tavalla poliisille erikseen laissa säädettyihin valvontatehtäviin, joten esitetty säännös on tarkoituksenmukainen.

8 § Rikosten ennalta estämiseen tai paljastamiseen liittyvien henkilötietojen sisältö

Lain 8 §:n 1 momenttiin lisättäisiin uusi 5 kohta, jossa säädettäisiin käsiteltävien henkilötietojen sisällöstä vastaavasti kuin poliisin tutkinta- ja valvontatehtäviä koskevassa 6 §:ssä.

Lain 8 §:n 1 momentissa täsmennetään henkilötiedot, joita poliisi saa käsitellä 7 §:ssä tarkoitettuun käyttötarkoitukseen, eli rikosten ennalta estämiseen tai paljastamiseen liittyvien tehtävien suorittamiseksi.

Tältä osin on huomattava, että 8 pykälään tehtävien muutosten lisäksi tulee täyttyä myös 7 §:ssä säädetty edellytyksen, joiden perusteella lähestymiskiellon valvontatarkoituksessa kerättyjä henkilötietoja voidaan käsitellä rikosten ennalta ehkäisemiseen ja paljastamiseen. Kaikki lähestymiskiellon valvonnassa käsitellyt sijaintitiedot eivät automaattisesti täyttäne lain 7 §:ssä säädettyjä käsittelyn edellytyksiä, joten henkilötietojen tallentaminen tältä osin edellyttää tapauskohtaista arviointia.

Hätäkeskuksen oikeus käsitellä tietoja

Hätäkeskuslaitoksen oikeuteen käsitellä lähestymiskiellon tekniseen valvontaan liittyviä henkilötietoja soveltuksi hätäkeskuslain 17 §:n 1 momentin 5 kohta, jonka mukaan hätäkeskustietojärjestelmään voi tallentaa ilmoitukseen, tehtävään tai toimenpiteeseen liittyvän henkilön henkilöllisyyttä koskevia tietoja, liityntä asiaan ja ilmoituksen kohteen yksilöintitiedot sijainti- tai paikkatietoineen.

Hätäkeskuslain uudistamishankkeessa (SM035:00/2020) ehdotetaan, että pykälässä säädettäisiin siitä, mitä henkilötietoja saadaan käsitellä hätäkeskustoiminnassa.

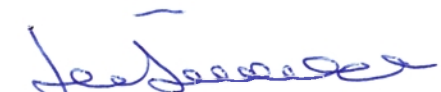
Hätäkeskuslain osalta kysymyksessä olevien henkilötietojen käsittely on tarkoituksenmukaista arvioida hätäkeskuslain uudistamishankkeen yhteydessä.

Apulaistietosuojavaltuutettu

Annina Hautala

Ylitarkastaja

Heikki Huhtiniemi